

Tartalom

• Glatz Ferenc: Az őszirozsás forradalom – 90 év után	2
• Szász Zoltán: Tisza István – a háború jelképe	3
• Közellátás az I. világháborúban (F. I.)	6
• Diószegi István: Burián István, a közös külügyminiszter	9
• Ausztria felbomlása (SZ. Z.)	12
• Szabó Dániel: Wekerle Sándor utolsó miniszterelnöksége	14
• Németország 1918 októberében (D. T.)	17
• Ormos Mária: Károlyi Mihály – a bűnbak	18
• Oprán Emese: Kronológia 1918–1919	18
• Szarka László: Jászi Oszkár, az elemző programalkotó	23
• Sipos Péter: Kunfi Zsigmond, a kételkedő forradalmár	27
• Oroszország, 1918. október (H. T.)	30
• Hajdu Tibor: Linder Béla és Pogány József a hadügy élén	33
• Japán háborúja (F. I.)	36
• Az Oszmán Birodalom 1918 októberében (F. P.)	37
• Ablonczy Balázs: Teleki Pál és Bethlen István, a jövő politikusai	38

HÍREK

- A Szahara egykori lakói • Koppány vára
- A sebesültmentés történetéből
- A „Nagy Ugrás” Kínában (Farkas Ildikó)

Címlapon: Budapesti utcasarok a háború után, 1918. október (BTM Kiscelli Múzeum)

História

Szerkesztő: Glatz Ferenc

A szerkesztőség tagjai: Burucs Kornélia, Demeter Zsuzsanna, Fodor Pál, Kertész István, Sipos Péter, Szász Zoltán, Zsoldos Attila

Olvasószerkesztő: Kovács Éva
Munkatársak: Farkas Ildikó, Kocsis Gabriella, Bognár Katalin, Horváth Imre (számítógépes tördelés), Nagy Béla (térkép)
Szerkesztőségi titkár: Oprán Emese

Megjelenik évente tízszer.
Előfizetési díj 2008-ra: 3200 Ft.

Felelős kiadó: História Alapítvány.
Szerkesztőség: 1014 Bp., Üri u. 53. Tel.: 224-6700/615, 623, 625; tel./fax: 356-0457.
Levélcím: Pf. 9. Bp., 1250. www.historia.hu
Bankszámlaszáma 11701004-20125394 OTP

Devizaszámlaszámok: Budapest Bank Rt. 1051 Bp., Hercegprímás u. 5.
USD HU47-10103104-82876600-00000997;
Euró HU46-10103104-82876600-01000309
Adószám: 19654243-2-41

Szedés, tördelés: MTA TTI Kiadványcsoport.
Nyomdagrafikai előkészítés: Krónikás Bt., Biatorbágy
Nyomás: MESTERPRINT Kft., Budapest, Vak Bottyán u. 30–32/B
Terjeszti: LAPKER Rt. és alternatív terjesztők.
Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág. Előfizethető közvetlen a postai kézbesítőknél, az ország bármely postáján.
Budapesten a Hírlap Ügyfélszolgálati Irodákban és a Központi Hírlap Centrumnál (Bp., VIII. ker. Orczy tér 1. Tel.: 06-1-303-3447; postacím: Bp., 1932). További információ: 06-80-444 444 hirlapelofizetes@posta.hu

HU ISSN 01392409. Index: 25384

Az őszirozsás forradalom – 90 év után

Túlbecsüljük a politika erejét. A politika eszközeinek hatékonyságát, talán azért, mert a társadalom hinni akar abban, hogy egyik napról a másikra jobbra fordul sorsunk. A politikusok pedig megígérnek mindent. Először talán azért, mert ők is hinni szeretnének, azután már csak azért is, hogy megválasszák (vagy elfogadják) őket. A 20. század kelti ezt a hitet, elvárását. Amikor a hagyományos politikai eszköztár rohamosan kibővül: megjelenik a hétköznapiakat betöltő média – napilap, rádió, televízió –, majd az igazgatás új osztagai – a telefon, az elektronika. No és amikor a legnagyobb jelen lévő pénzüsszeg, az adófizetőktől összehozott költségvetés a politikusoknak a legnagyobb zsákmányt kínálja. És a történettudomány is ráhangolódik a tömegelvárásokra. Tematikájában a politikatörténelem eluralkodik, a társadalom, a gazdaság, a természet és a művelődés történelmének rovására. Értékelésében is hajlik arra, hogy a politikában, politizálásban keresse a „végső mozgatót”, vagy a „végső okot”. 1918 októberében lehetett-e várni egy politikai hatalomváltástól, hogy „rendbe hozza” a háború szétzilálta gazdaságot, a kielezett szociális konfliktusokat, behozza a háborús vereség okozta óriási diplomáciai hátrányokat, no és hirtelen elrendezze az évtizedekig lebecsült nemzeti érdekellentéteket? Elgondolkodtató...

A politikai vezetők társadalmi-gazdasági csőd vagy háborús vereség idején eltávoznak a hatalomból. Vagy eltávolítják őket. Mivel nem figyeltek fel a válságjelenségekre, vagy nem találtak kezelésiükre hatékony módszereket, vagy tévesnek gondolt döntéseikkel okozták, netán előidéztek a válságot. (Lemondanak, lemondatták vagy kivégzik őket.) Jönnek az újak, akiknek az a feladatuk, hogy az elődök idején támadt csődökön valahogy úrrá legyenek. Netán mentsek a menthető. Ez általában nem jár sikerrel, vagy csak nagy nehézségek, megpróbáltatások árán. (Mert a politika ugyancsak nem mindenható, így maga a politikai váltás sem.) Magyarországon sajátos helyzet alakult ki a 20. században. A magyar társadalom jobbra azokat vonja felelősségre, vagy marasztalja el, akik a szétesett társadalmat, a gazdaságot, a politikai életet rendbe hozni képtelenek. És nem azokat, akik a szétesést előidéztek vagy annak részesei voltak. Így teszi a történeti Magyarország széteséséért felelőssé az 1918. október – 1919. augusztus közötti hónapok szereplőit. Sőt, együttérzéssel tárgyalja azokat, akik a szétesés előidézésében részesek voltak, vagy talán nem figyeltek fel az előjelekre, vagy egyszerűen nem tudták uralni a helyzetet. És ugyanúgy gondolkodunk 1938–1945-ről. Így kapnak együttérzéseinkből nemcsak a századelő, hanem az 1938–1945 közötti évek konzervatív politikusai, és lesznek bűnbakok vagy marasztaljuk el 1918–1919 vagy 1945–1948 polgári demokratáit, szociáldemokratáit vagy akár kommunistáit. Akik menteni akarták, ami menthető. Elgondolkodtató...

A kapitalizmus és a polgári társadalom újjáépítésének lendületében a társadalom (vagy csak az értelmiség?) nem akart tudomást venni történelmünk szociális és szociálista hagyományairól. Sem az osztálytársadalmak szociális konfliktusairól, sem a szociális-kommunisztikus mozgalmakról. Okait sorolhatjuk: 40 évig az utcanevék, a tankönyvek, ünnepek elsősorban ezekről szóltak. Meguntuk. S a propaganda nemcsak beszélt ezekről, hanem fel is nagyította történelmi szerepüket. És el is hitette velünk (vagy legalábbis akarta), hogy az 1918–1919-es vagy az 1945 utáni rendszer a politikai baloldalnak volt köszönhető. (A maguk előtörténetét írták.) Nem pedig az 1910–1918 közötti vagy az 1920–1945 közötti polgári Magyarország kül- és belpolitikai szociális válságának volt eredménye. A háborúk elvesztésének. A történettudomány is elfordult a társadalmi konfliktusok vagy azok kitörésének történelmétől. A valós történelmétől is. Így 1918 őszenek szociális forradalmától, a polgári demokratikus vagy a proletárdiktatúras hónapok történelmétől. Pedig ez is történelmünk része.*

GLATZ FERENC

*Az MTA Történettudományi Intézete és a budapesti Európa Intézet ez év október 10-én konferenciát rendezett „1918 – A fordulat és főszereplői. Az őszirozsás forradalom 90 év után” címmel. A jelen szöveg a megnyitó részlete.